

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ» ԿՐԹԱՅԱՄԱԼԻ

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ՈՒՍՈՒՑԶԻ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման` <<Բնավորության ձևավորումը՝ չփվող երեխաների շրջանում>>

Հետազոտող ուսուցիչ` Կ.Թումայան

Վանաձորի Հ.Թումանյանի անվան N3 հիմնական դպրոց

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն..... 3

Բաժին 1 „Ինչպե՞ս կրթելու ընթացքում նպաստել բնավորության ձյավորմանը„..... 4

Բաժին 2 Թեմայի շուրջ դիտարկումներ..... 9

Եզրակացություն..... 13

Օգտագործված գրականության ցանկ 14

Բնավորության ձևավորում՝ չշփվող երեխաների շրջանում

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Չետագոտության արդիականություն: Ներկայումս ՀՀ դպրոցներում ուսուցման ժամանակ ընդգրկվում են և՛ առանց դժվարությունների նորմալ երեխաներ, և՛ դժվարություններ ունեցող աշակերտներ: Ուսուցման գործընթացում հաճախ են հանդիպում չշփվող, մեկուսացած աշակերտներ:

Տարրական դասարաններից է սկսվում և շարունակվում բնավորության ձևավորումը: Հենց այդ տարիքից սկսվում է կոլեկտիվի ձևավորում, ուսուցիչ-աշակերտ և աշակերտ-աշակերտ փոխհարաբերությունները: Այս շրջանում կարևոր է ապահովել շփում: Քանի որ ուսուցչի խնդիրը միայն սովորել սովորեցնելը չէ, այլ ուղղորդել դառնալու հասարակության անդամ: Թեման արդիական է նաև նրանով, որ ներկայումս ուսումնական գործընթացում շատ են հանդիպում ԿՎՊԿՈՒ երեխաներ, իսկ նման երեխաների հետ աշխատելու փորձ և մեթոդներ ուսուցիչների զգալի մասը չունի: Յուրաքանչյուր ուսուցիչ ինքնուրույն պիտի փնտրի և գտնի այն հնարները, միջոցները, որով կկարողանա հասնի արդյունքի:

Ինչպես գիտենք շփումը մեծ դեր ունի բնավորության ձևավորման և ուսումնական գործընթացի համար: Դասարանում ունենալով նման աշակերտներ, առնչվելով խնդրին, իմանալով կրտսեր դպրոցականների և դեռահասների տարիքային առանձնահատկությունները, գիտակցում ենք, որ նման խնդրի լուծումը պահանջում է ուսումնասիրություն:

Չետագոտության նպատակը՝ շփման խնդիրներ ունեցող աշակերտների շրջանում ձևավորել բնավորություն, մասնակից դարձնել քննարկումներին, ներգրավել կոլեկտիվում:

Նպատակին հասնելու համար

1. ուսումնասիրել եմ նման երեխաների
2. ուսումնասիրել եմ համապատասխան գրականություն և երեխաների տարիքային առանձնահատկությունները
3. իրականացրել եմ քննարկումներ, փորձի փոխանակում
4. դիտել եմ համապատասխան տեսանյութեր, օրինակներ
5. մշակել եմ մեթոդներ, որոնց միջոցով կարելի է հաղթահարել նման խնդիրը:

Այսպիսով աշխատանքը կազմել եմ երկու բաժնով՝ տեսական և գործնական: Տեսական մասում ընգրկել եմ եմ խնդրի արդիականությունը, տարածվածությունը, այլ մասնագետների առաջարկած մեթոդները: Ընդգրկված նյութերը ներառում են և՛ կրտսեր դպրոցական տարիքը, և՛ դեռահասության

տարիքը: Աշխատանքի երկրորդ բաժնում ներկայացրել եմ իմ դիտվածքով և օրինաների փորձով: Ներկայացրել եմ հասած հաջողությունները և ձախողումները:

Աշխատանքում ներառել ենք նաև եզրակացություն, որում կատարել ենք մեր աշխատանքների ամփոփում:

1. Աշխատանքում ներառել եմ եզրակացություն, որը կատարել ոմ դիտարկումների հիման վրա:
2. Հետազոտական աշխատանքին կից ներկայացնում եմ սալիկահանդես:

ԲԱԺԻՆ 1 Ինչպե՞ս կրթելու ընթացքում նպաստել բնավորություն կազմավորմանը

<<Բարի լինելը մեծ արժանիք է, սակայն ավելի մեծ արժանիք է ուրիշներին բարի լինել սովորեցնելը>>:

Ավներևաբար այն, որ մենք՝ մանկավարժներս, պետք է լիովին ընդունենք այն փաստը, որ մեզ է վստահված կրթել յուրաքանչյուր երեխայի թե՛ սիրտը, թե՛ միտքը: Մեր առջև դրված նպատակը դպրոցում համախմբված մարդկանց սրտերի ու մտքերի պատշաճ հատկանիշների զարգացումն է: Այդ հատկանիշները պետք է խարսխված լինի փոխադարձ հարգանքի և պատասխանատվության վրա: Այս կարգի դաստիարակությունը ներազդում է այն ամենօրյա փոխհարաբերությունների վրա, որոնք հաստատված են մեծահասակների և երեխաների միջև:

Բնավորությունը ձևավորվում է մարդու կյանքի ընթացքում: Նրա ծագման աղբյուրներն ու առաջին դրսևորումները պետք է փնտրել կյանքի ամենասկզբում: Երեխայի բնավորության ձևավորման մեջ հիմնական դեր է խաղում նրա շփումը շրջապատի մարդկանց հետ: Իրեն բնորոշ արարքներում և վարքի ձևերում երեխան առաջին հերթին ընդօրինակում է իր մոտիկներին: Ընդօրինակման և հուզական ամրապնդման միջոցով նա յուրացնում է մեծահասակների վարքի ձևերը: Բնավորության կայացման համար սենզիտիվ փուլը կարելի է համարել 2-3 տարեկանից մինչև 9-10 տարեկանը, երբ երեխաները բավական շատ և ակտիվ հաղորդակցվում են շրջապատող մեծահասակների, ինչպես նաև տարիքակիցների հետ: Այս փուլում նրանք բաց են ազդեցության համար: Այս տարիքում մեծահասակներն օգտվում են երեխայի վստահությունից, հնարավորություն ունեն ազդելու նրանց վրա խոսքով, արարքով, ինչն էլ բարենպաստ պայման է ստեղծում անհրաժեշտ վարքային ձևերի ամրապնդման համար: Երեխայի բնավորության կայացման համար կարևոր են մեծահասակների՝ միմյանց հետ հաղորդակցվելու ոճը, ինչպես նաև երեխային մեծահասակի դիմելու միջոցը: Առաջին հերթին, դա վերաբերում է ծնողներին: Այն, թե ինչպես են նրանք վերաբերվում երեխային, շատ տարիներ հետո դառնում է իր երեխաների հետ նրա դիմելու միջոցը:¹

Մարդու բնավորության մեջ ամենից առաջ ամրապնդվում են այնպիսի գծեր, ինչպիսիք են բարությունը, շփվողականությունը, զգայունությունը և նրանց հակադիր որակները՝ եսասիրություն, անտարբերություն մարդկանց նկատմամբ: Կան տվյալներ, որ այս գծերի ձևավորման սկիզբը տարիքն է:

Աշխատանքի մեջ առավել վառ դրսևորվող բնավորության գծերը՝ բարեխղճություն, պատասխանատվություն, աշխատասիրություն, ձևավորվում են վաղ մանկության և նախադպրոցական տարիքում: Նրանք ձևավորվում և ամրապնդվում են երեխային հասանելի տնային աշխատանքի ձևերում: Նրանց ձևավորման վրա մեծ ազդեցություն է թողնում մեծահասակների խրախուսանքը: Դպրոցական սկզբնական տարիներին ձևավորվում են մարդկանց հետ հարաբերություններում դրսևորվող բնավորության գծերը:

Դրան նպաստում է երեխայի հաղորդակցման ոլորտի ընդլայնումը: Եթե այն, ինչ երեխան՝ որպես անձ, ձեռք է բերել ընտանիքում, աջակցություն է ստանում դպրոցում, ապա համապատասխան բնավորության գծերը ամրապնդվում են և հիմնականում պահպանվում հետագայում: Բնավորության ինքնադաստիարակությունը ենթադրում է, որ մարդն ունակ է ինքնաքննադատորեն մոտենալու իրեն, տեսնելու իր թերությունները, ինչը թույլ կտա առանձնացնելու այն գծերը, որոնցից կցանկանար ազատվել: Բնավորության դաստիարակության մեջ մեծ դեր ունեն մեծերը: Ընդ որում, ընդօրինակման առարկան պետք է իրական լինի: Բնավորության ձևավորման վրա ակտիվ ազդեցություն է թողնում հասարակական գործունեությունը, այն առաջացնում է պատասխանատվություն, պարտքի զգացում, կազմակերպվածություն: Բնավորության ձևավորման արդյունավետ միջոց է աշխատանքը: Ուժեղ բնավորություն ունեն այն մարդիկ, ովքեր մեծ խնդիրներ են դնում աշխատանքում և հասնում դրանց լուծմանը: Ներազդում է նաև որոշումներ ընդունելու, պատասխանատվությունն ու ռեսուրսները բաշխելու վրա, դասավանդման և ուսումնառության ողջ ընթացքի վրա:

Բնավորության դաստիարակություն ունի երկու կարևոր աստիճան. ինքնաճանաչում և ինքնակառավարում:

Շատ մեծ և կարևոր նշանակություն ունի դաստիարակության դերը առավել մանկական տարիքում: Մարդը, մարդը է դառնում միայն դաստիարակության շնորհիվ. <<յուրաքանչյուր երեխայից կարելի է մարդ ստանալ>>: Ուսուցիչները պետք է գիտակցեն, որ ընդունակ, ջանասեր և ուսուցչի ներգործությանը ենթարկվող երեխաների կողքին կան նաև անընդունակ, ծույլ, կամակոր, չենթարկվող երեխաներ, որոնց արհեստավարժ մանկավարժի հոգեբանությամբ, տարբեր մեթոդների կիրառմամբ պետք է ,հարկավոր է կրթել ու դաստիարակել: Խստորեն պետք է առանձնահատուկ վերաբերմունք ցուցաբերել տարիքային տարբեր խմբերին (ես դիտարկել եմ կրտսեր դպրոցական և դեռահասության տարիքը):

Շատ կարևոր է, որ մենք՝ ուսուցիչներս, լիովին գիտակցենք մեր՝ որպես ցանկալի վերաբերմունք ու բարոյական հատկանիշներ մոդելավորող անձանց դերերը: Պետք է գիտակցենք այդ պատասխանատվությունը աշակերտների առջև: Մենք պարտավոր ենք՝

1. Ստեղծել պայծառ, հետաքրքիր մթնոլորտ:
2. Պահպանել հումորով և ուրախությամբ լեցուն միջավայրի առկայություն:
3. Հարգանքով վերաբերվել յուրաքանչյուր երեխայի:
4. Հավատալ, որ ամեն երեխա կարող է հաջողության հասնել:
5. Լինել ազնիվ, ընդունել սեփական սխալները:
6. Կարողանալ լսել և պահպանել գաղտնիությունը:
7. Լինել հետևողական և արդարամիտ:
8. Պահպանել գործադրվող ջանքերը:
9. Պահպանել ինքնատիպությունը, այլ ոչ թե՛ միամտությունը:
10. Ունենալ բարձր ակնկալիքներ՝ իրենից և մյուսներից:
11. Շարունակել երեխայի զարգացման վերաբերյալ սեփական գիտելիքների կուտակումը:
12. Հիշել, որ շատ կարևոր է ոչ միայն այն, թե ի՞նչ է ուսուցանվում, այլ ինչպե՞ս է ուսուցանվում: Դասասենյակում երեխաները շատ կարևոր դասեր են քաղում նրանից, թե ինչպիսի վերաբերմունքի են իրենք արժանանում և թե ինչպես են իրենք վերաբերվում մյուսներին:

Տարրական դասարանի աշակերտների շրջանում առկա է ինքնագնահատման և ակադեմիական առաջադիմության ավելի բարձր մակարդակ, երբ ուսուցիչը հետևողականորեն խթանում է նրանց ինքնուրույնությունը դասարանում: Դասարանում հնարավորին չափ շատ աշխատանքային կենտրոնների կազմավորումը տարրական դասարանի աշակերտների մեջ ինքնուրույնության զարգացման իմաստով մեծ կարևորություն է ստանում:

Դպրոցում խիստ ընդարձակվում է երեխայի սոցիալական հարաբերությունների շրջանակը, և ուսուցչի խնդիրն է կազմակերպել դրանք դպրոցականի գործունյա սիրո սկզբունքի վրա բոլորի հանդեպ, ում հետ նա անհրաժեշտորեն սերտ հարաբերությունների մեջ է մտնում:

Նրա սոցիալական կապերը, ավելի ու ավելի ընդարձակվելով, պետք է հանգեցնեն այն բանին, որ նա իրեն գիտակցի որպես մարդկային մեծ ամբողջի մի մասը և իր սերը տարածի ամբողջ մարդկության վրա: Կարևոր է բարոյական արարքների մեջ երեխաներին վարժեցնելը, որոնք նրանցից պահանջում են ինքնատիրապետում, տոկոսություն, ձևավորում են նրանց կամքը: Բնավորության ձևավորման մեջ մեծ տեղ ենթադրում են սերը դեպի հայրենիքը: Դրա համար դասերին ներառել ենք մերօրյա քաջարի, անձնագրի քաջերին:

Դրական արժեքների ուսուցմանն ուղղված մթնոլորտը պետք է խթանի աշակերտի ինքնուրույն,անկախ մտածողությունը,այլ ոչ ինքնանպատակ հնազանդությունը:

Պետք է աշակերտներին հնարավորություն տալ որոշումներ ընդունելու:Երբ այսպիսի հնարավորություններ է տրվում,նույնիսկ ԿՊԿՌԻ աշակերտներից որոշների մոտ առաջանում է հետաքրքրություն,նկատվում է ակտիվություն:Այս առումով կարևորում ենք հատկապես ճանաչողական էքսկուրսիաները:Չշփվող,փակ երեխաները հաճախ սկսում են “բացվել” հենց դպրոցից դուրս:

Կարևոր է աշակերտներին հնարավորություն տալ որոշումներ ընդունելու այն ամենի մասին,ինչ կատարվում է իրենց շուրջ,քան հսկողության տակ պահել Նրանց:Այս ճանապարհով աշակերտները ձեռք կբերեն ապագայում իրենց համար շատ օգտակար հմտություններ:Վերջին հաշվով ,երեխաները չպետք է դիտվեն ընդամենը որպես խմորվող մեծահասակներ:Նրանք անհատներ են,որոնց պահանջմունքներն ու իրավունքները,ունեցած փորձառությունները լուրջ վերաբերմունքի պետք է արժանանա մեր կողմից:<<Չպետք է աշակերտներին դաստիարակել սոսկ ժողովրդավարությանը նախապատրաստելու միտումով:Նրանց պետք է հենց այսօր տալ նման պայմաններում ապրելու հնարավորություն>>:

Շփման դժվարություններ ունեցող երեխան առաջին հերթին պետք է վստահի մեզ,մեր կողմից նկատի բարություն,նրբանկատություն,ծայնի բարեկամական երանգ:Ահա այն միջոցները,որոնցով հնարավոր է կապ և շփում ստեղծել նման երեխաքների հետ:

Եթե շեշտը դնենք կրտսեր դպրոցականների վրա,ապա կնկատենք,որ կա ցանկություն ամեն ինչ ճիշտ անելու,ազնվություն:Մեզ մնում է ցույց տալ,թե որն է այդ „ճիշտը“:Նրանք շատ ազնիվ և միամտորեն կարող են արտահայտել իրենց կարծիքը,եթե վստահեն մեզ:Եթե լսենք բոլորի կարծիքները և հարգենք այն,ապա այս ձևով կսերմանենք փոխադարձ հարգանք:

Երեխաներն ամենից լավ յուրացնում են էթիկայի կանոններն ու ձևավորում են իրենց բնավորությունն,երբ հնարավորություն ունեն առաջնորդվելու չափահասների օրինակներով: Երեխաներն աստիճանաբար հասկանում են , որ բոլոր մարդիկ կարող են հետևել նույն արժեքների և սկզբունքների՝ անկախ իրենց ազգային և մշակութային տարբերություններից:Նրանք ըմբռնում են,որ բոլոր մարդիկ արժանի են հարգանքի՝անկախ արտաքինից ու այլ առանձնահատկություններից:

Առավոտյան հանդիպումը դասավանդման հատուկ մոտեցում է,որն օգնում է միաձուլել ուսումնական և սոցիալական հմտությունների զարգացման ծրագրերը՝ ուսուցիչների և

աշակերտների միջև հոգատարության և նրբանկատության վրա հիմնված փոխհարաբերությունների հաստատման նպատակով:

Արտադասարանային հանդիպումները(տարբեր ձևաչափերով՝Էքսկուրսիա,ինչույթ,գրական-գեղարվեստական միջոցառումներ և այլն)կանոնավորում,հնարավոր է դարձնում երեխաների համար այնքան կարևոր հատկությունների և վարքագծի,Էթիկայի մշակումն ու ձևավորումը:

Խիստ կարևոր է դասամիջոցների ժամանակ դասընկերների փոխհարաբերությունները,ինչպես նաև ընդգրկումը պասիվ, չշփվող, ինքնամեկուսացող երեխաներին:

Ես վստահ եմ,որ ընտանիքների և դպրոցների համագործակցության,ուսուցիչների բարության ու ազնվության,զարգացումային համապատասխանատվության սկզբունքով իրականացվող ուսուցման արդյունքում կարող են կառուցվել ավելի կատարյալ հասարակություն:

Ուսուցիչը դասարանում օրվա ընթացքում ստանձնում է տարբեր դերեր:Նա առաջին հերթին պատասխանատու է տարբեր երեխաների ուսուցման համար:Ուսուցչի վրա է դրված ուսուցման,ինչպես նաև մեծատառով “Մարդ ”ձևավորելու այնպիսի եղանակների ընտրության պատասխանատվությունը,որոնք պետք է դառնան հաջողության հասնելու գրավականը:

Ուսուցիչը ժամանակի և տարածության մի նրբանկատ ճարտարապետ է,ով երեխաների համար հստակ կառույցներ է նախագծում:Նա ստեղծում է ազատ և անկախ միջավայր,որտեղ երեխան գիտի,թե իրենից ինչ են ակնկալում:Ուսուցչի կարևոր դերն է նաև ականջալուր լինել երեխայի խոսքին և անկեղծորեն արձագանքել դրանց:Նա ինքնավստահություն է դաստիարակում երեխաների մեջ՝հաշվի առնելով ամեն մի երեխայի զարգացման մակարդակը:Նա պետք է շարունակ փնտրի աշխատանքի այնպիսի ձևեր,որոնք երեխային կառաջնորդի դեպի մտավոր զարգացում՝հարստացնելով նրա գիտելիքներն և ներշնչել ինքնավստահությունը:

Դաստիարակության շնորհիվ ձևավորվում են բնավորության տարբեր ձևեր:Դաստիարակության գործընթացում մասնակից են ծնողը,ուսուցիչը,միջավայրը:Այդ գործընթացում կիրառվում է 3 ոճ՝

- 1.Երեխայի դաստիարակությունը „շարունակական պայթար է,,
- 2.,,Չանգիստ կյանք ցանկացած գնով,,
- 3.,,Ես սիրում եմ իմ աշակերտներին,սակայն ես հասկանում եմ , երեխաները չեն կարող անել այն,ինչ ուզում են,,:

Ցանկացած ոճի ընտրության դեպքում պետք է ապահովել այն,որ

1.երեխան ապահով զգա

2.երեխան իրեն սիրված զգա

3.երեխան ընկալում ,կարեկցանք զգա

4.երեխան հարգված զգա

5.երեխան գնահատված զգա:

Եթե խոսքը գնում է չշփվող երեխաների մասին,ապա նրանց մոտ պիտի լինեն բոլոր այս 5 կետերը:Սրան զուգահեռ պետք է հաշվի առնել նաև տարիքային առանձնահատկությունները:Կրտսեր դպրոցական տարիքի երեխաները`

1.դեռևս զգայուն են սխալներ գործելու դեպքում իրենց նկատմամբ կիրառվող պատժի նկատմամբ

2.պետք է տարբերակեն բացասական վարքագիծը և երեխայի անձը

3.առավել լավ են վերահսկում իրենց

4.զարգացնում են սոցիալական հմտությունները

5.ձևավորվում են անհատական առանձնահատկությունները:

Այս ամենը իմանալուց և ուսումնասիրելուց հետո ես ներկայացրել եմ իր հետազոտությունը` հիմնվելով իմ բազմամյա տաշիների մանկավարժական գործունեության և փորձի վրա:

Բաժին 2 Թեմայի շուրջ դիտարկումներ

Այս ամենից ելնելով, էլ ունենալով նման աշակերտներ, կատարել եմ հետազոտություն: Աշխատանքի այս մասում ներկայացնում եմ այն:

1. Երեխայի զարգացման ընդհանուր շրջանակներում գտնվող յուրաքանչյուր աստիճան ունի իր առանձնահատուկ նպատակները: Աշխատանքի ճիշտ կազմակերպման դեպքում կհասնենք մեր առջև դրված նպատակներին: Հաճախ հանդիպում ենք այնպիսի երեխաների, որոնք ընտանիքի միակ երեխան են, չեն հաճախել մանկապարտեզ և դպրոց հաճախելիս ցուցաբերում են անկանոն վարք՝ լացում են մայրիկի հետևից և խաթարում դասարանի ընդհանուր մթնոլորտը: Ուսուցիչների պարտականությունն է ոչ միայն կազմակերպել երեխաների ուսուցում, այլ կրթելու ընթացքում նպաստել բնավորության կազմավորմանը՝ խորհրդակցելով մեթոդափոխման մյուս անդամների հետ: Իմ դասարանում կար այդպիսի աշակերտ: Առաջին դասարանում չէր շփվում, բայց բազմաթիվ աշխատանքներից հետո նա սկսեց կամաց-կամաց շփվել: Երկրորդ դասարանում այդ խնդիրը առկա էր այլ առարկաներ պարապող ուսուցիչների մոտ, բայց աստիճանաբար դա էլ հարթվեց: Այնուհետև այդ աշակերտը երկրորդ դասարանուհի ավատին ունեցավ մեծ կորուստ՝ նրա մայրը երկարատև հիվանդությունից հետո մահացավ: Նրա ներաշխարհը նորից խառնվեց, ընկավ ծանր հոգեբանական վիճակի մեջ: Տարբեր մեթոդներ միջոցով փորձել եմ աշակերտին ընդգրկել կոլեկտիվում: Հաճախ նա եղել է ուսուցչի օգնական, ընդգրկվել է հանրօգուտ աշխատանքներում: Աշակերտը հաղթահարեց այդ կորուստը նաև դասընկերների շնորհիվ: Ամառային արձակուրդներին ինձ պարտավորված էի համարում կապ պահել նրա հետ, որպեսզի մեր մեջ անջրպետ չառաջանա:

Այժմ այդ աշակերտը սովորում է երրորդ դասարանում, կոլեկտիվի լիիրավ անդամ է: Իմ կարծիքով մենք կառողջանք լուծել մեր առջև ծառայած խնդիրը:

Կ. Թումասյան

2. „Եթե ուսուցիչը սիրում է իր աշխատանքը, նա լավ ուսուցիչ կլինի, իսկ երբ ուսուցիչը սիրում է և՛ իր աշխատանքը, և՛ իր աշակերտին, նա կլինի կատարյալ ուսուցիչ,“:

Ես աշխատում եմ առաջնորդվել այս սկզբունքով: Առաջին հերթին ուսուցիչը պետք է լինի հոգեբան, երեխայի մեջ կարողանա փնտրել, գտնել և ամուր բռնած, նրբանկատորեն առաջ տանել այն „թելը“, որը գրեթե չի նշմարվում երեխայի մոտ: Չորս տարի առաջ ունեցա մի այնպիսի աշակերտ, ով չէր հաճախել մանկապարտեզ, ինքնամփոփ էր, չշփվող էր և ուներ մտավոր զարգացման խնդիրներ: Հետագայում նա ներառվեց ԿԱՊԿՈՒԵրեխանե խմբում: Առաջին օրվանից ես ուսումնասիրեցի երեխայի թույլ և ուժեղ կողմերը: Ցանկանալով մտերմիկ,

ջերմ հարաբերություններ ստեղծել իր և իմ միջև, սկսեցի անհատական աշխատանքներ տանել դասերից հետո, օրվա մեջ մի քանի անգամ հաղորդակցվում էինք նաև հեռախոսով, համագործակցում էի մայրիկի և տատիկի հետ: Աշխատանքս տանում էի այնպես, որ իմ անհատական աշխատանքը այդ աշակերտի նկատմամբ դասընկերների կողմից նկատելի չլինի: Ես նրան վերաբերվում էի այնպես, կարծես ես էի նրանից սովորում և դա նրան շատ էր ոգևորում:

Չէր շփվում դասընկերների հետ, գրեթե չէր խոսում, դժվարությամբ էր ընկալում ամեն ինչ, դասամիջոց չէր անում: Դասամիջոցներին հետևողական էի, որպեսզի դասընկերների հետ խաղա, դուրս գա դասարանից, ներգրավվում էի դասարանում կատարվող բոլոր աշխատանքների մեջ, դասերը ավարտելուց հետո տուն գնա դասընկերների հետ: Եվ փոքր քայլերով, կաթիլ-կաթիլ հասա այն կետին, որ նա դարձավ դասարանի լիարժեք անդամ: Ունեցանք հաջողություն նաև ուսման բնագավառում: Այդ հաջողություններին հասել եմ նաև ներառական կրթության մանկավարժների և դասարանում սովորող մյուս աշակերտների ջանքերի շնորհիվ: Այժմ այդ աշակերտը սովորում է 7-րդ դասարանում, և հետաքրքրվելով նրա մասին դասավանդող ուսուցիչներից, աշակերտը այլևս հոգեբանական աջակցության և հասարակության մեջ ներգրավելու խնդիրներ չունի: Իմ կարծիքով ես հասա իմ նպատակին:

4. Թումայան

3., Յուրաքանչյուր մարդու բնավորության մեջ ինչ – որ բան կա, որ հնարավոր չէ կոտրել՝ դա բնավորության հիմնական մասն է, ”: Գ. Լիխտենբերգ

Ինչպես վերը նշվեց, բնավորության ձևավորման համար դեր է խաղում խառնվածքը, շրջակա միջավայրի ազդեցությունը և հիմնական կողմը՝ շփումը: Իսկ չշփվող երեխաների շրջանում ամեն ինչ այլ է դառնում: Ստորև ներկայացնում եմ իմ աշխատանքային փորձը նման աշակերտի հետ: Նոր առաջին դասարան ընդունելիս ուսումնասիրեցի իմ աշակերտների տվյալները և ինձ պարզ դարձավ, որ դասարանում լինելու է դժվարություններով աշակերտ: Մի քանի օր այդ աշակերտին ուսումնասիրելուց հետո առաջին քայլն հետևյալն էր. հանձնարարեցի, որ յուրաքանչյուր աշակերտ բնութագրի իր դասընկերներին: Բոլորն էլ այդ աշակերտի մասին նույն կարծիքն արտահայտեցին: Այդ աշակերտը հրաժարվեց որևէ մեկի մասին խոսել: Երբ իմ դիտարկումը պարզ դարձավ, սկսեցի աշխատել այդ աշակերտի հետ: Հիմք ընդունեցի տարիքային առանձնահատկությունները՝ հենվելով զգացական կողմի վրա: Աստիճանաբար, կամաց-կամաց այդ երեխայի համար դարձա մտերիմ: Աշխատելու ընթացքում կիրառել եմ նաև հեթիաթաթերապիա, դիմել եմ նաև դպրոցում աջակցող թիմի օգնությանը: Օրինակ այդ

աշակերտի համար պատմում էի հեքիաթ և թողնում էի կիսատ:Աշակերտս ավարտում էր հեքիաթը,առանց հասկանալու,որ պատմում է իր խնդրի մասին:Աշխատանքիս ընթացքում,սակայն ունեցել էի մեկ բացթողու,ես իմ դիտակետում ունեի միայն այդ աշակերտին:Երկրորդ դասարանում մնացած աշակերտների հետ ևս սկսեցի այդ ուղղությամբ աշխատանքներ տանել:Աշխատանքի ընթացքում վերահսկում էի այդ աշակերտի պահվածքը և՛ դասի ընթացքում, և՛ դասամիջոցներին:Յաճախ հետևել եմ նաև դպրոցից տուն գնալու ժամանակ: Ասեմ նաև, որ այդ աշակերտը նկարում էր շատ լավ և տարբերվում էր բոլորից: Բացատրում է նկարը յուրովի:

Երբ ամեն ինչ իմ կարծիքով հարթվել էր, ես կիրառեցի հոգեբանական թեստ „Նկարի՛ր քո դասարանը“:Բոլորի մոտ ամեն ինչ գրեթե նույնն էր:Ամբողջ դասարանի աշակերտները համախմբված էին նկարներում, իսկ այդ աշակերտը բոլորի հետ նկարել էր նաև ինձ:

Այսպիսով կատարել եմ հետևյալ քայլաշարը.

- 1.կատարել եմ դիտարկումներ
- 2.հենվել եմ աշակերտների զգայական կողմի վրա
- 3.անհատական աշխատանքներ եմ կատարել
- 4.պահել եմ ուսուցիչ-ծնող կապը
- 5.դիտարկվող աշակերտի արժանիքների նկատմամբ հարգանք եմ դրսևորել
- 6.փորձել եմ ստեղծել վստահելի մթնոլորտ
- 7.փորձել եմ ակտիվ մասնակցություն ունենալ աշակերտի առօրյայում
- 8.ընդարձակել եմ երեխայի շփման ոլորտը
- 9.կիրառել եմ հոգեբանական թեստեր/նկարել/
- 10.օգտվել եմ հեքիաթաթերապիայից
- 11.կիրառել եմ դերային խաղեր:

Կ.Թումասյան

Իմ 37-ամյա մանկավարժական գործունեության ընթացքում ունեց եմ երկու աշակերտ,ովքեր դժվարությամբ են շփվել շրջապատի հետ:Նրանք ըստ Կարլ Լերնգարդի դասակարկգման,պատկանում էին դիսթիմի տիպին:Ծիշտ է այն մոտեցումը,որ բնավորության

ծագման աղբյուրներն ու առաջին դրսևորումները պետք է փնտրել ընտանիքում: Երկու աշակերտն էլ ունեին ընտանեկան պայմանների մեծ ազդեցություն իրենց շփվող, հիսնամյակի բնավորության ձևավորման հիմքում⁴: Տարրական դպրոցում էլ աչքի չեն ընկել շփվողականությամբ, բայց միջին և ավագ դպրոցում, երբ ընդլայնվում է երեխայի հաղորդակցման ոլորտը զարգանում և ամրապնդվում են բնավորության կամային գծերը, բարոյական որակները, այդ շփվողականությունը ավելի ակնառու էր դարձել: Տարրական դպրոցում նրանք ունեին ցածր շփվողականություն, քչախոս էին, նրանց մոտ դոմինանտ էր հոռետեսական տրամադրությունը:

Այս երեխաների հետ աշխատել եմ ուժերի գերլարումով՝ մասնակից դարձնելով նաև նրանց համադասարանցիներին: Առանձնագրույցների ընթացքում երեխաներին բացատրել եմ ,որ հնարավոր բոլոր միջոցներով /գրույցներ, հանդիպումներ/ պիտի աշխատենք նրանց վստահությանն արժանանալ: Որոշել ենք հանդուրժող լինել նրանց սառը պահվածքի նկատմամբ և աստիճանաբար ինտեգրենք մեր միջավայրին: Փորձել եմ գրուցել ծնողների հետ, նաև այն անձանց ովքեր իմ կարծիքով կարող էին հեղինակություն լինել նրանց համար:

Վերջնարդյունքը երկու աշակերտի համար տարբեր ստացվեց՝ չնայած իմ և համադասարանցիների մեծ ջանքերին: Առաջին աշակերտը համարյա այդպես էլ ավարտեց դպրոցը: Ծնողի հետ իմ ցանկացած առանձնագրույց արդյունք չէր տալիս, որովհետև նույն բնավորությունն ունեին նրանք՝ հասարակությունից մեկուսացած, բոլորից դժգոհ, բոլորին մեղադրող: Այդ երեխայի բնավորության մեջ համադասարանցիներն ու ես փոփոխություն, ջերմություն չզգացինք, բայց այս տարի նրա մեջ զգացվեց ջերմություն, սառուցը հալվել էր:

Երկրորդ աշակերտին / նրան ընտանեկան խնդիրն այն էր, որ հայրը գնացել էր արտագնա աշխատանքի և այլևս չէր վերադարձել՝ տղային թողնելով առանց հայրական խնամքի/ավելի հեշտ ինտեգրեցինք մեր միջավայրին: Մի քանի աշակերտ փորձեցին մտերմանալ նրա հետ, հասանք արդյունքի, այժմ նա համեմատաբար շփվում է բոլորի հետ, ունի իր մտերիմը:

Ուժեղ բնավորություն ունեն այն մարդիկ, ովքեր մեծ խնդիրներ են դնում աշխատանքում և հասնում դրանց լուծմանը: Իմ առաքելությունն էմ համարում դաստիարակել հասարակությանը, ազգին պիտանի ուժեղ բնավորությամբ մարդիկ:

Կ.Թումասյան

Եզրակացություն

Այսպիսով կատարելով բազմաթիվ դիտարկումներ, կիրառելով տարբեր մեթոդներ մենք հանգել ենք հետևյալին.

1.Ցանկացած բնագավառում ուսուցչի գերխնդիրն է ձևավորել հասարակությանը պիտանի անձ,ով ունի բարձր արժեհամակարգ,կարողանում է շփվել և իր ներդրումն ունենալ այդ

հասարակությունում:Սական մեծ է նաև ծնողական գործոնը այս հարցում:

2.Կիրառված մեթոդների միջոցով հնարավոր է հասնել այն բանին, որ չշփվող աշակերտը դառնա կոլեկտիվի լիիրավ անդամ:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Դաստիարակության դրական մոտեցումներ,,-Երևան 2016
2. Леонгард Карл Акцентуированные личности. Из дом феникс, 2000
3. www.Wikipedia.org
4. Հոգեբանության դասընթաց՝ Ա. Խուդոյան